

Bruksela, 18 listopada 2022 r.
(OR. en)

14588/22

SOC 621
EMPL 424
GENDER 182
ECOFIN 1142

NOTA

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Komitety Stałych Przedstawicieli / Rada
Nr poprz. dok.:	14036/22
Dotyczy:	Projekt konkluzji Rady pt. „Równość płci w zaburzonych gospodarkach: nacisk na młode pokolenie” – <i>Zatwierdzenie</i>

1. Delegacje otrzymują w załączeniu przygotowany przez prezydencję projekt konkluzji Rady pt. „Równość płci w zaburzonych gospodarkach: nacisk na młode pokolenie”.
2. Konkluzje opierają się na dokumencie orientacyjnym przygotowanym przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) pt. „*Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic*” [Młode kobiety i młodzi mężczyźni po pandemii COVID-19], który przedstawiono w addendum 1 do niniejszego dokumentu.
3. Projekt konkluzji był omawiany na trzech posiedzeniach¹ Grupy Roboczej do Spraw Społecznych. W wyniku nieformalnych konsultacji pisemnych² grupa robocza osiągnęła porozumienie w sprawie konkluzji w wersji przedstawionej w załączniku do niniejszego dokumentu³.

¹ W dniach: 10 września, 28 października i 10 listopada 2022 r.

² Zob. dok. WK 15495/22.

³ Punkty uporządkowano w kolejności numerycznej.

4. Komitet proszony jest o:

- zapoznanie się z dokumentem orientacyjnym EIGE przedstawionym w addendum 1 do niniejszego dokumentu;
 - potwierdzenie porozumienia osiągniętego w sprawie projektu konkluzji w wersji przedstawionej w załączniku; oraz
 - przekazanie załączonego projektu konkluzji na posiedzenie Rady (EPSCO) w dniu 8 grudnia 2022 r. do zatwierdzenia.
-

Równość płci w zaburzonych gospodarkach: nacisk na młode pokolenie

Projekt konkluzji Rady

DOSTRZEGAJĄC, ŻE:

1. Europa stoi w obliczu burzliwych czasów. Od 2019 r. – kiedy to Rada zatwierdziła konkluzję pt. „Gospodarki w UE uwzględniające równość płci: dalsze działania” – pojawiły lub nasiliły się poważne wyzwania społeczno-gospodarcze wywołane pandemią COVID-19 i rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie, wraz z wysoką inflacją prowadzącą do wyższych kosztów życia, rosnącym ubóstwem energetycznym spowodowanym wzrostem kosztów paliw, kryzysem mieszkaniowym oraz poważnymi suszami, pożarami lasów i powodzią wynikającymi ze zmiany klimatu. Każdy z tych problemów nadal będzie miał znaczący negatywny wpływ na życie ludzi w Europie, zwłaszcza ludzi młodych i przyszłych pokoleń. We wszystkich tych wyzwaniach wyraźnie widoczny jest aspekt płci.
2. Równość płci i prawa człowieka są centralnym elementem europejskich wartości. Równość kobiet i mężczyzn jest jedną z podstawowych zasad Unii Europejskiej, zapisaną w traktatach i uznaną w Karcie praw podstawowych, zatem państwa członkowskie powinny jej przestrzegać podczas podejmowania wysiłków na rzecz zapobiegania różnicom w traktowaniu kobiet i mężczyzn oraz zwalczania i monitorowania tych różnic, także w kontekście podziału ryzyka i korzyści wynikających z szeroko pojętych zmian społeczno-gospodarczych.

3. Rok 2022 jest Europejskim Rokiem Młodzieży i w tym kontekście w październiku 2022 r. zorganizowano konferencję pod hasłem „Europa jutra: równość płci i gospodarka”, która umożliwiła obywatelom, zwłaszcza młodym ludziom, dyskusję o przyszłości Europy i wniesienie wkładu w przyszłe polityki UE. Zapewnienie młodym ludziom bycia wysłuchanymi i wspieranie ich równego udziału w procesach politycznych i strategicznych zgodnie z wszystkimi odnośnymi celami strategii UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 oraz z należyтым uwzględnieniem odpowiednich europejskich celów młodzieżowych ma kluczowe znaczenie dla postępów w tworzeniu Unii równości i dla wyeliminowania nierówności płci pogłębionych przez obecne zmiany społeczno-gospodarcze.

PRZYJMUJĄC DO WIADOMOŚCI:

4. Wyniki badania przeprowadzonego przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) pt. „*Gender Equality and Socio-Economic impact of COVID-19*” [Równość płci a społeczno-gospodarczy wpływ COVID-19] opublikowane 26 maja 2021 r.
5. Dokument orientacyjny EIGE pt. „*Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic*” [Młode kobiety i młodzi mężczyźni po pandemii COVID-19] opublikowany 4 października 2022 r.
6. Opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES) na temat równouprawnienia płci przyjętą 13 lipca 2022 r.
7. Rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 7 kwietnia 2022 r. w sprawie ochrony w UE dzieci i młodzieży uciekających przed wojną w Ukrainie.
8. Rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 17 lutego 2022 r. w sprawie wzmocnienia pozycji młodzieży w Europie: zatrudnienie i odbudowa społeczna po pandemii.

9. Rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie powszechnego dostępu do godnych i przystępnych cenowo mieszkań.
10. Wyniki konferencji wysokiego szczebla pod hasłem „Europa jutra: równość płci i gospodarka”, która odbyła się w Pradze w dniach 3–4 października 2022 r. i podczas której zaakcentowano potrzebę ochrony i promowania – z myślą o osiągnięciu w przyszłości Unii równości – równości płci w kontekście nowych realiów, takich jak rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie, kryzys mieszkaniowy i ubóstwo energetyczne, a także konieczność sprostania wyzwaniom, przed którymi stoją dziś młodzi ludzie.
11. Wyniki konferencji wysokiego szczebla pod hasłem „Walka z ubóstwem energetycznym: podejście UE i wymiana najlepszych praktyk”, która odbyła się w Pradze w dniu 24 października 2022 r. i podczas której podkreślono znaczenie zajęcia się trudną sytuacją kobiet, głównie samotnych matek i kobiet starszych, w odniesieniu do ubóstwa energetycznego.

UZNAJĄC, ŻE:

12. Choć po pandemii rozpoczęło się ożywienie gospodarcze, pozostaje ono niepełne. Ograniczenia wprowadzone w celu powstrzymania pandemii wiosną 2020 r. i później doprowadziły do spadku aktywności gospodarczej. Droga do ożywienia gospodarczego nakreślona latem tego samego roku natrafiła na wielorakie przeszkody ze względu na szereg czynników, w tym wzrost cen wielu towarów, zakłócenia w globalnych łańcuchach dostaw, presję inflacyjną i nowe fale COVID-19, które w wielu krajach spowodowały ponowne wprowadzenie ograniczeń.

13. Pandemia wywołała debatę na temat sposobów zapewnienia odbudowy gospodarczej uwzględniającej aspekt płci. W tym kontekście Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności stanowił wyjątkową okazję, by przeznaczyć nadzwyczajne zasoby na środki przyczyniające się do równości płci. Szansa ta nie zawsze była jednak w wystarczającym stopniu wykorzystywana, ponieważ perspektywa równości płci często nie jest wystarczająco dobrze odzwierciedlona w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności; podjęto też bardzo niewiele środków w celu zaspokojenia szczególnych potrzeb kobiet. Zapewnienie odbudowy uwzględniającej aspekt płci jest obecnie jeszcze pilniejsze ze względu na dodatkowe wyzwania społeczno-gospodarcze, które pojawiły się w międzyczasie.
14. Młode kobiety i młodzi mężczyźni są szczególnie narażeni na gospodarcze skutki kryzysu związanego z COVID-19. Ponieważ młodzi ludzie często pracują na stanowiskach tymczasowych i w niepełnym wymiarze godzin lub w sektorach wymagających intensywnych kontaktów międzyludzkich, częściej doświadczają zwolnień lub skrócenia czasu pracy. Ponadto młodzi ludzie często odbywają bezpłatne staże. Podczas gdy w wielu państwach członkowskich młodzi mężczyźni obecnie stopniowo powracają na rynek pracy, młode kobiety doświadczają dłuższych okresów bezrobocia⁴. Obecne wyzwania dodatkowo obciążają młode kobiety i młodych mężczyzn i jeszcze bardziej zwiększają ryzyko, że dzisiejsze młode pokolenie znajdzie się w gorszej sytuacji niż poprzednie.

⁴ EIGE (2022), *Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic* [Młode kobiety i młodzi mężczyźni po pandemii COVID-19]; dokument orientacyjny.

15. Chociaż kobiety były nadreprezentowane w sektorach mniej dotkniętych utratą miejsc pracy w czasie pandemii, takich jak edukacja i opieka zdrowotna, ogólnie odnotowano większy spadek łącznej liczby faktycznie przepracowanych przez nie godzin niż w przypadku mężczyzn⁵. Ponadto w czasie pandemii – w porównaniu z sytuacją wcześniejszą – mniej kobiet zgłaszało równy podział obowiązków opiekuńczych ze swoimi partnerami, a więcej – konieczność wzięcia na siebie znacznej części nieodpłatnej pracy opiekuńczej. W ten sposób pandemia pogłębiła istniejące różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn, utrwalając tradycyjne role związane z płcią w sferze prywatnej, przy czym młode kobiety obarczono nie tylko większością zadań związanych z opieką nad dziećmi i pracami domowymi, ale również zadaniami związanymi z nauczaniem domowym. Poświęcanie większej ilości czasu na obowiązki opiekuńcze kosztem pracy zarobkowej i czasu wolnego miało znaczący negatywny wpływ na równowagę między życiem zawodowym a prywatnym kobiet, na ich zdrowie psychiczne i ogólny dobrostan oraz na ich niezależność ekonomiczną. Dotyczy to w szczególności kobiet z małymi dziećmi.

⁵ EIGE (2022), *Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic* [Młode kobiety i młodzi mężczyźni po pandemii COVID-19]; dokument orientacyjny.

16. Pandemia COVID-19 zmusiła wielu Europejczyków do zmiany swoich nawyków zawodowych, wejścia w świat internetowy i dostosowania się do telepracy. Coraz częściej korzystano również z elastycznych form pracy, takich jak niestandardowe godziny pracy. Wiele osób musiało połączyć pracę w domu z opieką nad członkami rodziny. Kobiety zostały obciążone dodatkowym obciążeniem związanym z koniecznością dostosowania swoich modeli pracy, jednocześnie odgrywając rolę dodatkowych opiekunów, co pogłębiło istniejące nierówności. W okresach izolacji matki informowały o przerwaniu pracy o 50 % częściej niż ojcowie⁶. W przypadku rodzin ubogich i doświadczających marginalizacji ekonomicznej pandemia negatywnie wpłynęła zarówno na możliwości zatrudnienia, jak i na dostęp dzieci do edukacji. Kontynuacja i dalsze upowszechnianie telepracy i pracy hybrydowej w Europie po pandemii będzie zależeć od szerokiego zakresu czynników, w tym od ich wpływu na wydajność, organizację pracy i warunki pracy. Zakładając jednak, że telepraca zostanie utrzymana, należy pilnie zająć się nowymi wyzwaniami związanymi z równością płci oraz zapewnić pracownikom prawo do bycia offline i prawo do nieangażowania się w komunikację elektroniczną związaną z pracą poza jej godzinami. Należy zapobiec sytuacji, w której telepraca stanie się alternatywą dla pracy w biurze tylko dla kobiet, co wzmocniłoby stereotypy i praktyki dyskryminacyjne. Z drugiej strony telepraca, o ile będzie odpowiednio wykorzystywana, mogłaby ułatwić równy podział pracy zarobkowej i nieodpłatnej pracy opiekuńczej między mężczyznami i kobietami. Ponadto równy dostęp do łączności i technologii cyfrowych mógłby pomóc w zniwelowaniu niedoboru umiejętności cyfrowych. Ważna jest również wymiana dobrych praktyk w dziedzinie promowania równości płci w kontekście telepracy.

⁶ EIGE (2021), *Gender Equality and Socio-Economic impact of COVID-19 pandemic* [Równość płci a społeczno-gospodarczy wpływ pandemii COVID-19].

17. Podczas pracy w domu kobiety mogą być bardziej narażone na przemoc domową i inne formy przemocy w miejscu pracy, w tym na mające miejsce w internecie przemoc, nękanie i niegodziwe traktowanie ze względu na płeć. Należy zająć się również takim zwiększonym ryzykiem przemocy związanym z telepracą.
18. Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie spowodowała narastający kryzys humanitarny w Europie: ponad 7,4 mln osób uciekło z Ukrainy⁷, a kolejne 7 mln osób zostało wewnętrznie przesiedlonych w obrębie jej terytorium⁸. Kobiety i dzieci stanowią 90 % osób uciekających przed kryzysem⁹.
19. Nawet po przyznaniu tymczasowej ochrony w UE wiele osób, które uciekły z Ukrainy, zwłaszcza ukraińskie kobiety i dziewczęta, nadal napotyka wiele różnych przeszkód, takich jak brak mieszkania, ograniczony dostęp do szkoleń i kursów językowych, trudności w wejściu na rynek pracy, brak wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej. Ponadto w szczególności młode kobiety i dziewczęta są narażone na przemoc seksualną i przemoc ze względu na płeć oraz na handel ludźmi. Konieczne jest przywrócenie stabilizacji w życiu osób, które opuściły Ukrainę, w tym poprzez zapewnienie godziwego zatrudnienia dla dorosłych, wysokiej jakości opieki i edukacji dla młodzieży i dzieci, w tym wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, oraz dostępu do kultury, a także przywracanie stabilizacji poprzez zapewnienie ochrony przed wykorzystywaniem, handlem ludźmi i przemocą. Ochrona ta jest szczególnie ważna dla ukraińskich kobiet i dzieci przebywających w różnych formach tymczasowego zakwaterowania, w których może zostać wykorzystana ich sytuacja bezbronności.

⁷ Portal danych operacyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych (2022) / Ukraina – sytuacja uchodźców.

⁸ ONZ (2022) UNHCR / Ukraine: Internally Displaced Persons (IDP) [Biuro UNHCR / Osoby Wewnętrznie Przesiedlone w Ukrainie].

⁹ ONZ (2022) UNHCR / Ukraine Emergency [Biuro UNHCR / Kryzys w Ukrainie].

20. Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie postawiła pod znakiem zapytania prognozy gospodarcze, hamując wciąż niepewne ożywienie gospodarki. Gwałtowny wzrost cen towarów, który zwiększa presję inflacyjną oraz ogranicza dochody i wydatki, stanowi ogromne obciążenie dla utrzymania ludzi w całej Unii Europejskiej. Ponadto napływ milionów osób z Ukrainy, w większości kobiet i dzieci, stanowi dodatkowe wyzwanie dla europejskich gospodarek, które i tak są już nadwyrężone ze względu na ostatnie wydarzenia.
21. Obecna sytuacja gospodarcza w Europie w różny sposób wpływa na mężczyzn i kobiety z powodu istniejących wcześniej strukturalnych różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Młode kobiety niemal dwa razy częściej niż młodzi mężczyźni przeznaczają ponad cztery godziny dziennie na obowiązki i zadania związane z opieką nad dziećmi¹⁰. Nierówności w dziedzinie nieodpłatnej pracy opiekuńczej pogłębiają się nie tylko ze względu na stereotypy dotyczące płci, a czasami niewystarczającą wczesną edukację i opiekę nad dzieckiem oraz politykę urlopową, ale także ze względu na fakt, że kobiety zarabiają średnio mniej niż mężczyźni, co zachęca rodziny do utrwalania modelu, w którym to mężczyzna jest głównym żywicielem rodziny, a kobieta – osobą zajmującą się domem. W związku z tym, że wykonują one większą część obowiązków opiekuńczych, wiele młodych kobiet albo pozostaje poza rynkiem pracy po zakończeniu nauki, albo przerywa karierę zawodową na wczesnym etapie. Kobiety również częściej niż mężczyźni pracują w niepełnym wymiarze czasu albo są zatrudnione na podstawie elastycznych lub niestandardowych umów o pracę. Fakt, że kobiety wykonują nieproporcjonalnie dużą część nieodpłatnej pracy opiekuńczej, jest podstawową przyczyną nierówności między kobietami a mężczyznami w zakresie wynagrodzeń i emerytur, a także większego zagrożenia kobiet ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

¹⁰ EIGE (2022), *Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic* [Młode kobiety i młodzi mężczyźni po pandemii COVID-19]; dokument orientacyjny.

22. Europa stoi w obliczu kryzysu mieszkaniowego. Już przed pandemią COVID-19 koszty związane z mieszkalnictwem znacząco rosły. W okresie od 2010 r. do pierwszego kwartału 2022 r. czynsze w UE wzrosły o 17 %, a ceny nieruchomości mieszkalnych o 45 %¹¹. Wyższe koszty mieszkaniowe, zwłaszcza w przypadku małych mieszkań, mają szczególnie negatywny wpływ na młode pokolenie. Ze względu na brak oszczędności i niskie dochody młodzi ludzie nie są w stanie inwestować we własne nieruchomości, które zapewniłyby im stabilizację finansową, fizyczną i emocjonalną w przyszłości. Wielu młodych ludzi trafia na rynek pracy w dużych miastach i w związku z tym w znacznym stopniu stają się uzależnieni od dostępu do rynku wynajmu i od mobilności. Ze względu na wzrost kosztów mieszkaniowych wielu młodych ludzi nadal mieszka ze swoimi rodzinami¹² lub jest zmuszonych do współmieszkania z innymi osobami dłużej, niż by tego chcieli, często borykając się z przeludnieniem mieszkań. Młode kobiety, zwłaszcza samotnie wychowujące dzieci, oraz kobiety pochodzące z innych krajów, w tym kobiety z Ukrainy, mogą znaleźć się w wyjątkowo trudnej sytuacji, między innymi także dlatego, że mogą doświadczać szczególnych form dyskryminacji i nadużyć w kontekście dostępu do mieszkań.

¹¹ Eurostat (2021) *One in five people in the EU at risk of poverty or social exclusion* [Co piąta osoba w UE zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym].

¹² W 2019 r. dom rodzinny był zasadniczym rozwiązaniem mieszkaniowym dla 80 % młodych ludzi w wieku 18–24 lat.

23. Na skutek wysokiej inflacji, pandemii COVID-19 i rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie wzrosły koszty życia, w tym ceny towarów i usług, energii i mieszkań. Zależność Europy od rosyjskiego gazu ziemnego i ograniczenie dostaw tego gazu spowodowały znaczny wzrost cen energii, pozostawiając w tyle osoby znajdujące się w trudnej sytuacji. Już w 2020 r. 8 % ludności UE nie było w stanie odpowiednio ogrzać swoich domów¹³. Ubóstwo energetyczne jest pochodną niskich dochodów, wysokich cen energii i słabej efektywności energetycznej, zwłaszcza w przypadku budynków, i dotyka w większym stopniu kobiety niż mężczyźni. Ze względu na nierówności dochodowe, w przypadku kobiet dochód do dyspozycji, który mogą one przeznaczyć na pokrycie wysokich kosztów energii, jest mniejszy, a przy tym wiele z nich mieszka w mieszkaniach o słabej izolacji i niskiej efektywności energetycznej. Koszt energii stanowi szczególne wyzwanie dla kobiet w wieku emerytalnym tworzących jednoosobowe gospodarstwa domowe. Ponadto kobiety mają odmienne wzorce zużycia energii w porównaniu z mężczyznami¹⁴. Starsze kobiety i kobiety bezrobotne zwykle spędzają więcej czasu w domu, co również rzutuje na ilość zużywanej przez nie energii. Kobiety są ponadto bardziej świadome problemu nadmiernej konsumpcji i bardziej skłonne zmienić swój model konsumpcji w obliczu kryzysu. Są one jednak nadal niedostatecznie reprezentowane w sektorze energetycznym oraz w edukacji i badaniach związanych z energią, co uniemożliwia im udział w podejmowaniu decyzji w tej dziedzinie.

¹³ Komisja Europejska (2022), *Ubóstwo energetyczne w UE*.

¹⁴ Parlament Europejski (2019), *Kobiety, równość płci i transformacja energetyczna w UE: opracowanie dla Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia*.

Parlament Europejski (2019), *Dostęp do energii w UE – perspektywa płci: opracowanie dla Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia*.

24. Chociaż ubóstwo lub wykluczenie społeczne to zjawiska powszechne¹⁵, są one bardzo sfeminizowane, co oznacza, że kobiety są bardziej nimi dotknięte niż mężczyźni. Co więcej, podczas gdy ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zagrożona jest znaczna część rodzin monoparentalnych, prawie 85 % wszystkich takich rodzin w UE tworzą kobiety¹⁶. W całej UE młode kobiety i młodzi mężczyźni są szczególnie narażeni na skutki gospodarcze pandemii COVID-19, przy czym młode kobiety są bardziej zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i deprivacją materialną niż młodzi mężczyźni¹⁷. Ponadto młode kobiety borykają się barierami i stereotypami związanymi z płcią, wchodząc na rynek pracy i uczestnicząc w nim; problem ten ma nie tylko skutki natychmiastowe, lecz także długoterminowe – powoduje pogłębianie się luki płacowej i emerytalnej między kobietami a mężczyznami oraz ogranicza możliwości kobiet przez całe ich życie.
25. Ze względu na nasilające się skutki zmiany klimatu, rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie oraz zależność Europy od rosyjskiego gazu ziemnego i ograniczenie dostaw tego gazu zadanie przeprowadzenia transformacji ekologicznej stało się pilniejsze niż kiedykolwiek wcześniej. Jednak przy braku odpowiednich polityk towarzyszących transformacja ekologiczna może sprawić, że pewne grupy, w tym młode kobiety i młodzi mężczyźni, pozostaną w tyle. Polityki i ramy prawne na rzecz sprawiedliwej transformacji ekologicznej powinny uwzględniać potrzeby młodego pokolenia i aspekt płci. Głos młodzieży powinien być również w znaczący i skuteczny sposób włączany w proces kształtowania polityki w UE i poza nią, tym bardziej że zmiana klimatu i rosnące koszty energii są kwestią globalną i mają szczególnie negatywny wpływ na młode kobiety, a także na przyszłe pokolenia. Młode kobiety i młodzi mężczyźni muszą nabywać umiejętności i kompetencje, które pozwolą im odegrać rolę w transformacji ekologicznej i cyfrowej oraz wykorzystać możliwości oferowane przez tę transformację.

¹⁵ W 2021 r. co piąta osoba w UE była zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Więcej informacji w: Eurostat (2022), *Living conditions in Europe - poverty and social exclusion* [Warunki życia w Europie – ubóstwo i wykluczenie społeczne].

¹⁶ EIGE (2016), *Poverty, gender and lone parents in the EU* [Ubóstwo, płeć i samotne rodzicielstwo].

¹⁷ EIGE (2022), *Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic* [Młode kobiety i młodzi mężczyźni po pandemii COVID-19]; dokument orientacyjny.
Eurostat (2022), *Material and social deprivation rate by age and sex* [Wskaźnik deprivacji materialnej i społecznej w podziale na wiek i płeć].

26. Ważne jest zapewnienie, aby transformacja Unii w kierunku neutralnej dla klimatu i zrównoważonej środowiskowo gospodarki do 2050 r. była sprawiedliwa i inkluzywna. Społeczeństwo obywatelskie, a w szczególności młodzież, wzywają do ambitniejszych działań w walce ze zmianą klimatu oraz do uwzględnienia większej podatności młodego pokolenia i kobiet na negatywne skutki zmiany klimatu. Ważne jest zatem, by szanować i propagować równość płci, wzmocnienie pozycji wszystkich kobiet i dziewcząt oraz sprawiedliwość międzypokoleniową w tym kontekście. Inwestycje w gospodarkę ekologiczną, cyfrową i gospodarkę usług opiekuńczych mogą przyczynić się do tworzenia dodatkowych miejsc pracy dla młodzieży. Jednak ze względu na istniejące już wcześniej nierówności i stereotypy płciowe te korzyści nie są równe dla kobiet i mężczyzn. Korzyści płynące z ukierunkowanych inwestycji w cyfryzację i zieloną gospodarkę mogą okazać się większe w przypadku młodych mężczyzn niż młodych kobiet, jeśli nie zostaną podjęte zdecydowane działania w celu zapewnienia pełnego udziału kobiet w inicjatywach na rzecz sprawiedliwej transformacji¹⁸. Ponadto warunki pracy w sektorze opiekuńczym są często niepewne i wymagają poprawy.

¹⁸ Międzynarodowa Organizacja Pracy (2022), *Global Employment Trends for Youth 2022: Europe and Central Asia* [Globalne tendencje w zakresie zatrudnienia młodzieży (2022): Europa i Azja Środkowa].

27. Fakt, że reakcje na pandemię COVID-19 spowodowały przyspieszenie transformacji cyfrowej, stanowi zarówno szansę, jak i wyzwanie w kontekście równości płci. Przyszłość pracy będzie się wiązać z wzrostem zapotrzebowania na specjalistów w dziedzinie technologii, np. inżynierów komputerowych i specjalistów w dziedzinie ICT¹⁹. Wyraźna segregacja płciowa jest jednak wciąż widoczna w edukacji w dziedzinie ICT i w zawodach związanych z ICT i należy jej zaradzić. Uprzedzenia ze względu na płeć mogą powodować dalsze pogłębienie przepaści cyfrowej, ponieważ niektóre narzędzia i procesy sztucznej inteligencji często ich nie uwzględniają. Biorąc pod uwagę, że odbudowa po pandemii musi odbywać się zgodnie z transformacją ekologiczną i cyfrową, kompetencje w dziedzinach STEM²⁰ będą odgrywać coraz istotniejszą rolę w przyszłej gospodarce. Zachęcanie dziewcząt do zainteresowania się przedmiotami STEM, zwalczanie stereotypów płci i likwidacja szklanego sufitu mają kluczowe znaczenie dla wsparcia równego włączenia kobiet na rynku pracy przyszłości. Ponadto potrzebne są ukierunkowane środki, programy rozwoju i poradnictwo zawodowe wolne od stereotypów płci, aby pomóc w przyciągnięciu dziewcząt i młodych kobiet do karier związanych z dziedzinami STEM i zatrzymaniu ich w nich oraz aby zachęcić chłopców i mężczyzn do wejścia do sektora opiekuńczego oraz do sektora edukacji, opieki zdrowotnej i opieki społecznej. W celu zwalczania stereotypów płci i umożliwienia kobietom, zwłaszcza młodym kobietom, dostępu do rynku pracy, należy również skupić się na pracy z mężczyznami w takich kwestiach jak rola mężczyzn jako opiekunów i zapobieganie przemocy ze względu na płeć.
28. Kobiety i dziewczęta nie stanowią jednorodnej grupy. Ich realia różnią się w zależności od wielu czynników, takich jak rasa, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, wykształcenie, status społeczno-ekonomiczny, religia lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientacja seksualna, które wspólnie determinują ich szanse i stojące przed nimi specyficzne wyzwania. Należy zatem wziąć pod uwagę dyskryminację krzyżową, ponieważ w różny sposób wpływa ona na poszczególne grupy młodych ludzi.

¹⁹ Technologie informacyjno-komunikacyjne.

²⁰ Nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria i matematyka.

29. Niniejsze konkluzje opierają się na wcześniejszych pracach i zobowiązaniach politycznych podjętych przez Parlament Europejski, Radę, Komisję i właściwych interesariuszy działających w tym obszarze, w tym na dokumentach wymienionych w załączniku.

RADA UNII EUROPEJSKIEJ:

WZYWA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE, by zgodnie ze swoimi odnośnymi kompetencjami, z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych i z poszanowaniem roli i autonomii partnerów społecznych:

30. Zapewniły, aby równość płci i równe szanse dla wszystkich były skrupulatnie uwzględniane i propagowane przez cały okres wdrażania planów odbudowy i zwiększania odporności.
31. Opracowały działania rządowe w celu stworzenia kompleksowych, partycypacyjnych i uwzględniających aspekt płci krajowych środków zarządzania kryzysowego z udziałem zarówno kobiet, jak i mężczyzn, w tym przedstawicieli organizacji działających na rzecz praw kobiet, organizacji młodzieżowych i słabszych grup społecznych.
32. Propagowały uwzględnianie aspektu płci i problematyki młodzieży w kontekście udzielania wsparcia osobom, zwłaszcza kobietom i dziewczętom, które zostały wysiedlone z Ukrainy i innych części świata, oraz w kontekście działań podejmowanych na rzecz przywrócenia stabilności w ich życiu i zapewnienia ich pełnej integracji na rynku pracy i w społeczeństwie, w szczególności poprzez:
- a. ochronę przed wykorzystywaniem, handlem ludźmi, niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych oraz przemocą i molestowaniem ze względu na płeć, a także poprzez wspieranie ofiar przemocy;
 - b. zapewnienie sprawiedliwego dostępu do zatrudnienia, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uczenia się dorosłych oraz sprawiedliwego traktowania w tym zakresie, a także dostępu dzieci do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz edukacji szkolnej;
 - c. elastyczne reagowanie na zwiększone zapotrzebowanie na placówki wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem; oraz
 - d. ochronę przysługujących tym osobom praw człowieka uznanych na poziomie międzynarodowym.

33. W pełni wykorzystywały fundusze UE, takie jak Fundusz Azylu i Migracji, Europejski Fundusz Społeczny Plus, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności, w celu propagowania integracji migrantów, zgodnie z potrzebami określonymi na szczeblu krajowym i regionalnym, oraz zwracały szczególną uwagę na potrzeby kobiet i dziewcząt.
34. Ułatwiały uczestnictwo kobiet w rynku pracy, w szczególności poprzez zwiększenie zaangażowania mężczyzn w opiekę oraz poprzez poprawę dostępności, przystępności cenowej i jakości usług wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz usług opiekuńczych dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, poprzez ułatwianie godzenia opieki z pracą oraz zachęcanie do równego podziału nieodpłatnej pracy opiekuńczej między kobietami i mężczyznami.
35. Propagowały lepsze zrozumienie i świadomość, jeśli chodzi o potrzebę równego podziału między kobiety i mężczyzn nieodpłatnej opieki i pracy w gospodarstwie domowym, co jest warunkiem wstępnym równości płci, oraz opracowały i ustanowiły ramy promowania równego dzielenia pracy zarobkowej i nieodpłatnej pracy opiekuńczej między kobietami i mężczyznami, w tym środki służące godzeniu życia zawodowego, rodzinnego i prywatnego.
36. Zwalczały zarówno poziomą, jak i pionową segregację płciową na rynku pracy, a także w edukacji i badaniach naukowych, zwłaszcza w kontekście transformacji ekologicznej i cyfrowej.
37. Nadal wdrażały skuteczne środki mające na celu rozwiązanie problemu segregacji poziomej w kształceniu, szkoleniu i w poszczególnych zawodach na wszystkich szczeblach. W szczególności by aktywnie propagowały równy dostęp kobiet i dziewcząt do ICT oraz zajęły się wszelkimi formami różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn w tym kontekście, w tym poprzez podnoszenie cyfrowych umiejętności kobiet i dziewcząt oraz wspieranie kobiet, które pracują zawodowo w dziedzinie ICT, z myślą o skłonieniu ich do pozostania w sektorze ICT.

38. Propagowały środki służące reagowaniu na zwiększone ryzyko przemocy ze względu na płeć, w tym przemocy w związkach intymnych, oraz przemocy domowej, a także przeciwdziałaniu temu ryzyku.
39. Promowały uwzględnianie aspektu płci i problematyki młodzieży w opracowywaniu, wdrażaniu i ocenie środków przyjętych w celu przeciwdziałania kryzysowi gospodarczemu we wszystkich sektorach i w oparciu o istniejące dane. Wzmocniły współpracę ze społeczeństwem obywatelskim, partnerami społecznymi i organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet, a także z organizacjami młodzieżowymi i środowiskiem akademickim w zakresie opracowywania, wdrażania i oceny tych środków.
40. Zapewniały wsparcie, w tym wsparcie finansowe, organizacjom społeczeństwa obywatelskiego promującym równość płci, w szczególności organizacjom działającym na rzecz praw kobiet, ponieważ ucierpiały one w znaczący sposób podczas światowego kryzysu gospodarczego, a świadczone przez nie usługi są coraz bardziej potrzebne w związku z tym kryzysem.

WZYWA KOMISJĘ EUROPEJSKĄ I PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE, by zgodnie ze swoimi odnośnymi kompetencjami, z uwzględnieniem krajowych uwarunkowań państw członkowskich i z poszanowaniem roli i autonomii partnerów społecznych:

41. Propagowały solidarność międzypokoleniową i zapewniły, by przy wdrażaniu polityk odbudowy popandemicznej uwzględniano zarówno aspekt wieku, jak i płci. Zwróciły dodatkową uwagę na zapewnienie pełnego uwzględnienia szczególnych potrzeb najsłabszych grup społecznych podczas wdrażania tych polityk.
42. Zapewniły, by pomoc humanitarna dla Ukrainy uwzględniała aspekt płci i zaspokajała potrzeby kobiet, mężczyzn, dziewcząt i chłopców znajdujących się w trudnej sytuacji, a także poszczególnych grup zagrożonych marginalizacją, w tym mniejszości etnicznych, takich jak społeczność romska, osoby LGBTI, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami i mniejszości religijne.

43. Propagowały kształcenie, szkolenie i zatrudnienie ludzi młodych, zwłaszcza kobiet, w dziedzinie innowacyjnych technologii ekologicznych i cyfrowych.
44. Wspierały konstruktywny dialog z młodym pokoleniem oraz propagowały zrównoważony pod względem płci i aktywny udział młodych ludzi w kształtowaniu polityki i podejmowaniu decyzji na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym i we wszystkich odpowiednich obszarach polityki Unii. Szczególną uwagę należy zwrócić na zwiększenie równego i znaczącego udziału dziewcząt i kobiet w kształtowaniu polityki i podejmowaniu decyzji.
45. Promowały uwzględnianie aspektu płci i problematyki młodzieży we wszystkich badaniach naukowych, decyzjach i politykach związanych z transformacją cyfrową i ekologiczną.
46. Gromadziły i rozpowszechniały dane segregowane według wieku i płci, w szczególności dane dotyczące ubóstwa energetycznego, oraz propagowały uwzględnianie aspektu płci we wszystkich politykach związanych z ubóstwem energetycznym.

APELUJE DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, ABY:

47. Podczas oceny wdrażania Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności zwróciła szczególną uwagę na to, w jaki sposób cele w zakresie równości płci i równych szans dla wszystkich oraz uwzględnianie tych celów w głównym nurcie polityki wzięto pod uwagę w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności i w kontekście ich wdrażania.

Dokumenty źródłowe

1. Dokumenty międzyinstytucjonalne UE

Europejski filar praw socjalnych

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_pl.pdf

2. Prawodawstwo UE

Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (*Dz.U. L 180 z 19.7.2000, s. 22–26*)

Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (*Dz.U. L 303 z 2.12.2000, s. 16–22*)

Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (*Dz.U. L 212 z 7.8.2001, s. 12–23*).

Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (*Dz.U. L 373 z 21.12.2004, s. 37–43*)

Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja przekształcona) (*Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23–36*)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1158 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym rodziców i opiekunów oraz uchylająca dyrektywę Rady 2010/18/UE (*Dz.U. L 188 z 12.7.2019, s. 79–93*)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17–75*)

3. Rada

Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 (*Dz.U. C 456 z 18.12.2018, s. 1–22*)

Zalecenie Rady z dnia 30 października 2020 r. w sprawie pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia gwarancji dla młodzieży oraz zastępujące zalecenie Rady z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży (*Dz.U. C 372 z 4.11.2020, s. 1–9*)

Zalecenie Rady z dnia 10 marca 2014 r. w sprawie ram jakości staży (*Dz.U. C 88 z 27.3.2014, s. 1–4*)

Zalecenie Rady w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci (*Dz.U. L 223 z 14.6.2021, s. 14–23*)

Zalecenie Rady w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej (*Dz.U. L 243 z 27.6.2022, s. 35–51*)

Wszystkie konkluzje Rady w sprawie równości płci i innych istotnych zagadnień, zwłaszcza te wymienione poniżej:

- Konkluzje Rady pt. „Ku rynkom pracy bardziej sprzyjającym włączeniu społecznemu” (7017/15)
- Konkluzje Rady pt. „Wzmacnianie umiejętności kobiet i mężczyzn na unijnym rynku pracy” (6889/17)
- Konkluzje Rady pt. „Wzmocnione środki na rzecz ograniczania poziomej segregacji płciowej w edukacji i zatrudnieniu” (15468/17)
- Konkluzje Rady pt. „Zlikwidowanie zróżnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć: kluczowe polityki i środki” (10349/19)
- Konkluzje Rady pt. „Gospodarka dobrobytu” (13432/19)
- Konkluzje Rady pt. „Gospodarki w UE uwzględniające równouprawnienie płci: dalsze działania. Podsumowanie 25 lat realizacji pekińskiej platformy działania” (14938/19)
- Konkluzje Rady pt. „Eliminowanie luki płacowej ze względu na płeć: waloryzacja i podział pracy zarobkowej i nieodpłatnej pracy opiekuńczej” (13584/20)
- Konkluzje Rady w sprawie telepracy (9747/21)
- Konkluzje Rady w sprawie społeczno-gospodarczego wpływu COVID-19 na równość płci (8884/21)
- Konkluzje Rady w sprawie wpływu sztucznej inteligencji na równość płci na rynku pracy (14750/21)

4. Rada Europejska

Deklaracja z Porto

<https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>

5. Trzy prezydencje

Deklaracja trzech prezydencji w sprawie równości płci, podpisana przez Francję, Republikę Czeską i Szwecję (styczeń 2022 r.)

6. Komisja Europejska

Strategia UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi (8090/21)

Europejska strategia w dziedzinie opieki (COM(2022) 440 final)

Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady: Sprawozdanie z przeglądu wdrażania Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (COM(2022) 383 final) Plan działania na rzecz integracji i włączenia społecznego na lata 2021–2027 (COM(2020) 758 final)

Roczne sprawozdanie na temat równości płci w UE (2022) (7006/1/22 REV 1)

Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 (6678/20) (oznaczenie dokumentu Komisji: COM(2020) 152 final)

Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych (6649/21 + ADD 1 + ADD 2)

„Ubóstwo energetyczne w UE”

https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-consumer-rights/energy-poverty_en

Women in the Digital Age [Kobiety w erze cyfrowej], 2018

Women in the digital age [Kobiety w erze cyfrowej] – Urząd Publikacji UE (europa.eu)

7. Parlament Europejski

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 kwietnia 2022 r. w sprawie ochrony w UE dzieci i młodzieży uciekających przed wojną w Ukrainie (2022/2618(RSP))

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 lutego 2022 r. w sprawie wzmocnienia pozycji młodzieży w Europie: zatrudnienie i odbudowa społeczna po pandemii (2021/2952(RSP))

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie powszechnego dostępu do godnych i przystępnych cenowo mieszkań (2019/2187(INI))

Dostęp do energii w UE – perspektywa płci: opracowanie dla Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596816/IPOL_STU\(2017\)596816_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596816/IPOL_STU(2017)596816_EN.pdf)

Kobiety, równość płci i transformacja energetyczna w UE: opracowanie dla Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608867/IPOL_STU\(2019\)608867_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608867/IPOL_STU(2019)608867_EN.pdf)

8. Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE)

Gender Equality and Socio-Economic impact of COVID-19 pandemic [Równość płci a społeczno-gospodarczy wpływ pandemii COVID-19], (26 maja 2021 r.)

<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-and-socio-economic-impact-covid-19-pandemic>

Gender and energy [Płeć a energia]

<https://eige.europa.eu/publications/gender-and-energy>

Young women and men in the aftermath of the COVID-19 pandemic [Młode kobiety i młodzi mężczyźni po pandemii COVID-19] Dokument orientacyjny (4 października 2022 r.)

<https://eige.europa.eu/publications/young-women-and-men-aftermath-covid-19-pandemic>

Poverty, gender and lone parents in the EU [Ubóstwo, płeć i samotne rodzicielstwo]

<https://eige.europa.eu/publications/poverty-gender-and-lone-parents-eu>

9. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES) na temat równouprawnienia płci (SOC/731-EESC-2022)

„Telepraca a równość płci – warunki pozwalające na to, by telepraca nie pogłębiała nierównego podziału nieodpłatnej opieki i pracy w gospodarstwie domowym między kobietami a mężczyznami oraz by była motorem promowania równouprawnienia płci” (SOC/662-EESC-2020)

Konferencja w formacie hybrydowym na temat przystępnych cenowo i godnych warunków mieszkaniowych w UE (6 stycznia 2022 r.)

https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/en_conclusions_affordable_and_decent_housing_using_in_the_eu.pdf

10. Eurofound

Eurofound (2021), Wpływ COVID-19 na młodych ludzi w UE, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.

11. Eurostat

One in five people in the EU at risk of poverty or social exclusion [Co piąta osoba w UE zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym]

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20211015-1>

Material and social deprivation rate by age and sex [Wskaźnik deprivacji materialnej i społecznej w podziale na wiek i płeć]

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_mdsd07&lang=en

Rents up by 17%, house prices by 45% since 2010 [Od 2010 r. ceny wynajmu wzrosły o 17 %, a ceny mieszkań – o 45 %]

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220708-1>

Living conditions in Europe - poverty and social exclusion [Warunki życia w Europie – ubóstwo i wykluczenie społeczne]

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion#Key_findings

12. Bank Światowy

Global Growth to Slow through 2023, Adding to Risk of Hard Landing in Developing Economies [Spowolnienie globalnego wzrostu do roku 2023 zwiększy ryzyko „twardego lądowania” w gospodarkach rozwijających się] (Komunikat prasowy nr 2022/038/EFI)

13. Organizacja Narodów Zjednoczonych

Operational Data Portal / Ukraine Refugee Situation [Portal Danych Operacyjnych / Sytuacja uchodźców ukraińskich]

<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

UNHCR / Ukraine: Internally Displaced Persons (IDP) [Biuro UNHCR / Osoby Wewnętrznie Przesiedlone w Ukrainie]

<https://www.unhcr.org/ua/en/internally-displaced-persons>

UNHCR / Ukraine Emergency [Biuro UNHCR / Kryzys w Ukrainie]

<https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine/>

14. Międzynarodowa Organizacja Pracy

Global Employment Trends for Youth 2022: Europe and Central Asia [Globalne tendencje w zakresie zatrudnienia młodzieży (2022): Europa i Azja Środkowa]

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/briefingnote/wcms_853326.pdf
